

RIEŠENIE VLÁDY PRE DVOJITÉ OBČIANSTVO JE NEPOSTAČUJÚCE

Vláda Igora Matoviča prišla so svojim riešením na problematiku dvojitého občianstva. Tá vznikla v roku 2010, keď Maďarsko schválilo svoj zákon o dvojitom občianstve, na čo vzápätí slovenský parlament reagoval tzv. „protizákomom“, zakazujúc občanom Slovenskej republiky takmer všetky formy dvojitého občianstva. Protizákon vo svojej podstate núti občanov, aby nahlásili nadobudnutie štátneho občianstva inej krajiny slovenským úradom, ktoré potom následne ukončia slovenské občianstvo danej osoby.

Síce táto novelizácia bola primárne nasmerovaná proti Maďarsku a jeho zákonu, s cieľom zastaviť rozmach slovensko-maďarského dvojitého občianstva u obyvateľov Slovenska, na prvý pohľad sa miňa účinku. Do januára 2020 totiž svoje slovenské občianstvo kvôli tomuto zákonu stratilo 3346 ľudí, no iba 129 (4 %) z nich boli občania Maďarska. Naopak, na prvých priečkach sú krajiny ako Nemecko, Česko či Rakúsko.¹

Na druhej strane, nepriame dôsledky tohto zákona evidentne fungovali aj v maďarskej komunite. Hĺbková analýza maďarského štatistického úradu napríklad hovorí o tom, že v prvých piatich rokoch možnosti pridelenia dvojitého občianstva v Maďarsku (2011-2015) bolo občianstvo pridelené iba 1720 občanom Slovenskej republiky. Pre porovnanie, za rovnaké obdobie sa maďarské občianstvo pridelo vyše 338 tisíc občanom Rumunska.² Čísla s veľkou pravdepodobnosťou boli podobné aj za posledné roky.

Za nízkymi číslami zo Slovenska ale netreba hľadať iba úspech striktnějších pravidiel nadobúdania občianstva: keďže slovenský a maďarský cestovný pas majú rovnakú silu (ako krajiny EÚ v rámci Schengenu), záujem o získanie silnejšieho pasu na cestovanie tu nemôže

Krajina	Prípady	Podiel
Nemecko	778	23%
Česko	776	23%
Rakúsko	507	15%
Spojené kráľovstvo	376	11%
Spojené štáty	172	5%
Maďarsko	129	4%
Švajčiarsko	93	3%
Austrália	76	2%
Nórsko	74	2%
Írsko	57	2%
Ostatné krajiny	308	9%
SPOLU	3346	100%

¹ Zdrojom údajov je Ministerstvo vnútra, ktorý vo svojich prepočtoch majú aritmetickú chybu. Tu uvádzajme správny celkový počet straty občianstva (3346). w<https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=ministerstvo-vnutra-pripravuje-zmeny-v-zakone-o-statnom-obcianstve>

² <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/ujmagyarallampolgarok.pdf>

byť motiváciou na nadobudnutie druhého občianstva. To isté sa nedá povedať napríklad o Rumunsku (EU ale mimo Schengen), Srbsku či Ukrajine.

Čo (ne)rieši vládny návrh

Vládny program hovorí o ambícii robiť výraznejšie zmeny v troch oblastiach:

- Umožniť občanom SR dlhodobu žijúcim na území iného štátu nadobudnúť občianstvo toho štátu bez straty občianstva SR.
- Riešiť situáciu osôb, ktoré na základe platného zákona prišli o štátne občianstvo SR, tak, aby im to bolo vrátené na základe štandardných európskych princípov nadobúdania občianstva.
- Zjednoduší podmienky nadobúdania štátneho občianstva pre Slovákov žijúcich v zahraničí.³

Tieto ciele navrhnutá novelizácia do veľkej miery aj splňa. „Výhercami“ týchto zmien by určite boli zahraniční Slováci, ktorí by podľa novelizácie nemuseli absolvovať test ovládania slovenčiny pri získaní štátneho občianstva. Rovnaká výhoda sa týka aj súčasných a bývalých občanov Českej republiky, odvolávajúc sa na príbuznosť jazykov.

Ďalšia skupina, ktorá môže byť s touto novelizáciou spokojná, sú ľudia, ktorí nadobudli alebo nadobudnú občianstvo inej krajiny manželstvom či narodením. Výrazne sa posilnia práva ľudí, ktorí vedia preukázať najmenej trojročný evidovaný pobyt v zahraničí: môžu nadobudnúť iné občianstvo bez straty slovenského, a do konca vedia znova získať slovenské občianstvo stratené po roku 2010.

Najväčšia slabina návrhu je, že nerieši kardinálny filozofický problém vytvorený v roku 2010: automatickú stratu občianstva v prípade nadobudnutia iného občianstva. Síce sa vytvárajú isté výnimky z tohto pravidla (a to najmä pre ľudí s dlhodobým pobytom v zahraničí), ale nerieši sa situácia ľudí, ktorí nepadajú do týchto výnimiek. Ide o ľudí, ktorí nadobudli občianstvo inej krajiny inou cestou,

Komu návrh pomáha
Zahranční Slováci
Občania Českej republiky
Ľudia s trvalým pobytom v zahraničí
Ľudia s občianstvom po manželovi/-ke
Komu návrh nepomáha
Maďari a iné domáce menšiny
Ľudia, ktorí stratili občianstvo bez pobytu

³ http://www.culture.gov.sk/extdoc/8541/Programove%20vyhlaseenie_cele%20zmenie_2020-2024

ako rodinnou väzbou či trvalým pobytom. Samozrejme, toto sa týka najmä príslušníkov domácich (autochtónnych) menšín, keďže niektoré okolité krajiny pre nich ponúkajú občianstvo na etnickej báze. V slovenskom kontexte ide najmä o Maďarov, ale perspektívne aj o tých slovenských Chorvátov, Srbov atď., ktorí by mali záujem nadobudnúť občianstvo na báze ich národnostnej príslušnosti.

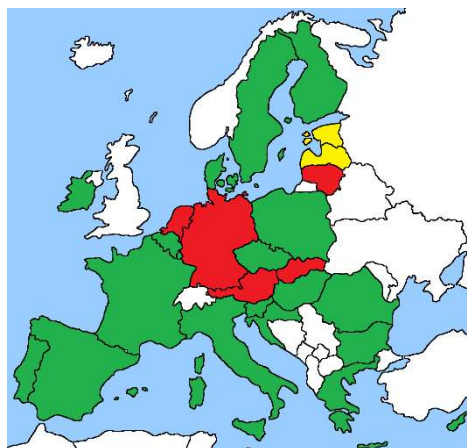
Je dôležité, aby Slovensko zabránilo tomu, aby takýto ľudia – najmä Maďari – sa dostali ku „krajanskému“ občianstvu v inej krajine? Prax hovorí o tom, že vôbec nie. Okolité krajiny, kde je pomerne vysoká penetrácia duálneho občianstva ľudí z národnostných skupín obyvateľstva (napr. Rumunsko, Srbsko) ostávajú z hľadiska občianstva stabilné, ich spoločenský systém nie je rozvrátený touto inštitúciou, a migrácia z nich je určená naďalej hospodárskymi záujmami, nie krajinou druhého občianstva. Zároveň je dôležité ešte raz akcentovať, že slovenský pas je taký silný, že občan Slovenskej republiky nemá prečo špekulovať nad získaním pasu inej krajiny (napríklad Maďarska).

Treba tiež akcentovať to, že situáciu tých ľudí, ktorí stratili svoje občianstvo od roku 2010, a nemajú trvalý pobyt v zahraničí, nový návrh nerieši. Je ťažké povedať, aké percento hore spomenutých 3346 ľudí spadne do niektorej z nových výnimiek z pravidla straty občianstva, ale určite ostane početná skupina mimo.

Vo výsledku je preto vládny návrh zbytočne komplikovaný, tvorí výnimky zo zlého pravidla namiesto toho, aby úprimne čelil tomu pravidlu. Stará sa o niektoré, „populárnejšie“ skupiny občanov – voličov, ale menšiny a tých, ktorí už svoje občianstvo v minulosti stratili bez toho, aby mali trvalý pobyt v zahraničí, zároveň opäť nechá napospas osudu.

Čo navrhujeme

Akceptácia dvojitého občianstva je štandardná v európskych krajinách. Výnimku tvoria dve skupiny krajín: tie, ktoré čelia veľkému množstvu migrantov z tretích krajín (Nemecko, Rakúsko, Holandsko) a post-sovietske baltské štáty, ktoré sa boja vplyvu Ruska v ich krajine. Slovensko sa nemusí báť ani migrantov, ani externej sily, a tak by už kludne mohlo opustiť od zákona, ktorý sa v roku 2010 robil ako rýchla odpoveď

na rózny politický krok vtedajšej maďarskej vlády. Vzťahy medzi Maďarskom a Slovenskom sú odvtedy výrazne vylepšené, tak ani z tohto pohľadu nevidíme dôvod na zachovanie automatickej straty občianstva.

Navrhujeme otočiť logiku zákona ohľadom straty občianstva kvôli dvojitému občianstvu. Zákon aj po novelizácii bude hovoriť o tom, že občan Slovenskej republiky stráca občianstvo, ak „prejaví vôľu“ nadobudnúť občianstvo iného štátu (§ 9 ods. 16). Zákon po novelizácii by potom pomenovala všetky výnimky z tohto pravidla (napr. § 9 ods. 17 a 18).

Namiesto tohto riešenia, navrhujeme vypustiť automatickú stratu občianstva kvôli nadobudnutiu inému štátnemu občianstvu, a zároveň v zákone taxatívne pomenovať výnimky, kde získanie iného občianstva znamená pre Slovensko problém (napríklad ohrozenie bezpečnosti krajiny). Ťarcha dôkazu by tak prešiel z občana, ktorý musí hľadať a dokazovať, že spĺňa výnimku pre nestratenie občianstva, na štát, ktorý by musel dokázať, že nadobudnutie iného štátného občianstva danej osoby je pre Slovensko nežiadúce.

Popri tejto zmene, ktorú navrhujeme aj v pripomienkovacom konaní, je potom samozrejme nutné primerane doladiť aj ostatné pasáže textu. Ale základom by mala byť hore uvedená filozofická zmena, ktorá uľahčuje život občanov bez toho, aby na tom stratil ktokoľvek.

Ak vládny návrh prejde v súčasnej podobe, niektorým pomôže, ďalším vôbec nie, a hlavný problém zákona o štátnom občianstve bude namiesto hĺbkového riešenia prekryvať ďalšou náplastou.